

ἀδύνατον νὰ σᾶς συνήντησα κἄπου, χωρὶς νὰ σᾶς διακρίνω καὶ σᾶς ἐγγραῖζω εἰς τὴν μνήμην μου.

— Αὐτὴ, ἐν τούτοις, εἶνε ἡ ἀλήθεια. Ἄς βοηθήσω τὰς ἀνυμνήσεις σας. Ἐν Παρισίοις, ἤρχεσθε συχνὰ εἰς τῆς μαρκησίας Λεπιλλύ;

— Ἡ μαρκησία εἶνε στενὴ φίλη τοῦ θείου μου, στρατηγοῦ Βιλλεπαρέλ.

— Ἀκριβῶς. Ἐγὼ ἤμην ἀναγνώστρια τῆς μαρκησίας. Εἰς τὸν οἶκον τῆς μαρκησίας ἐπίσης με συνήντησεν ὁ κ. δὲ Σιαντερέν· με ἠγάπησε καὶ με ἐνυμφεύθη. Αὐτὴ εἶνε ὅλη μου ἡ ἱστορία.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ Ἐκτωρ ἐζήτει νὰ εἶπῃ κάτι τί :

— Δὲν ἐπιστρέφομεν;... Ἡ ἀπουσία μας διαρκεῖ ἤδη ἀπὸ χρόνου τοσοῦτον μακροῦ, ὥστε ἡ γυναῖκα σας ἠδύνατο νὰ ζηλεύσῃ... Καὶ εἶνε θελητικὴ ἡ γυναῖκα σας... Σᾶς συγχαίρω διὰ τοῦτο.

Α'.

Ἡ Ρολάνδη δὲν ἐπανῆλθε πλέον εἰς τὸ Λαμόν-Φεϊλύ, τῆς Γενεβιέθης μὴ ἐξακολουθησάσης τὰς μετ' αὐτῆς σχέσεις. Δὲν ἐχρεώσθη πολὺς χρόνος εἰς τὰς δύο γυναῖκας ὅπως μισήσωσιν ἀλλήλας, ἀνευ σκέψεως, ἀνευ λόγου. Κατὰ τὰς ἀκολουθοῦσας ἡμέρας, ὁ Ἐκτωρ δὲν ἐζήλθε τοῦ πύργου. Οὔτε αὐτὸς οὔτε ἡ σύζυγός του εἶπον λέξιν περὶ τῆς κυρίας δὲ Σιαντερέν. Μόνον ὁ κόμης ἐπιπτεν εἰς συχνούς ρεμβασμούς· ἡ Γενεβιέθη ἐδιπλασίασε τὴν φαιδρότητά της, κατασιγάζουσα τὰς πρώτας τῆς ἀνησυχίας.

— Τί σκέπτεσαι; τῷ ἔλεγε. Στενοχωρεῖσαι; Μήπως σὲ δυσηρέστησα;

— ὦ! ὄχι ἀγαπητὴ μου... Τί θέλεις;... Δὲν ἔμπορεῖ κανεὶς νὰ γελάῃ πάντοτε...

— Μήπως με ἀγαπᾷς ὀλιγώτερον; Ἡδύνατο τις νὰ τὸ ὑποθέσῃ...

— Σὲ ἀγαπῶ ὡς πάντοτε. Ἡ καρδιά ἔχει τὰς καλὰς καὶ τὰς κακὰς ὥρας της.

— Αἱ τρυφερότητές μου σοὶ προξενοῦσι κόπον ἴσως;... Βαρύνεσαι ἴσως ν' ἀκούης τόσον συχνὰ ὅτι σὲ ἀγαπῶ;... Σοὶ τὸ ἐπαναλαμβάνω πολλάκις, διότι φοβοῦμαι μὴ τὸ λησμονήσῃς!...

— Δὲν τὸ λησμονῶ, Γενεβιέθη... Μὲ ἀγαπᾷς, εἶνε γνωστόν.

Ἡ νεαρὰ γυνὴ ἔσχε κίνημα φρίκης, τόσον ὁ τόνος τῆς φωνῆς τοῦ συζύγου της ἥτο σκληρὸς καὶ προσβλητικὸς. Ἐτήρησε σιγὴν, σιγὴν πλήρη ἐρωτηματικῶν, φόβων, καὶ τρυφερῶν ἐπιπλήξεων. Ἐπειτα ἐκλίνε τὴν κεφαλὴν.

Ἡ Ἐκτωρ, ἀφοῦ ἐπὶ τινὰ χρόνον ἔμεινε περιωρισμένος ἐν τῷ πύργῳ — ἀναποφάσιςτος περὶ τοῦ πρακτεῖου, καὶ ἀκουσίως ἑαυτοῦ ἀνήσυχος περὶ τῶν συνεπειῶν ἃς ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἐν ἐπεισόδιον ἐρωτικόν — ἤρχισε καὶ πάλιν νὰ μεταβαίνει εἰς τὸ κυνήγιον. Ἐπήγαινε τὴν πρωΐαν μόνος του, κατ' ἡν ὥραν ἡ Γενεβιέθη δὲν εἶχεν ἀφουπνισθῇ ἀκόμη. Ἐμενεν ὅλην τὴν ἡμέραν ἔξω, καὶ τῆς νυκτὸς ἐπελθούσης, ἐδείκνυε ἐσπευσμένως καὶ ἐκλείετο εἰς τὸν κοιτῶνα του. Ἡ Γενεβιέθη τὸν ἀνέμενεν ἐγκαρτεροῦσα.

Ὁ μπαρμπα Τρέγκ τῇ εἶχεν εἶπει :

— Ἐρίδες θὰ προέλθωσιν. Οἱ ἄνδρες εἰσὶ φαντασιοκόποι, ιδιότροποι, νευρικοὶ καθὼς καὶ σεῖς αἱ γυναῖκες. Ἐχουσι κακοδιαθεσίας, βιασιότητος. Ἀφῆνε τὴν θύελλαν νὰ παρέρχηται. Μὴ εἰσαὶ πολὺ ἀνήσυχος· ἔχε γαλήνην...

Ἐπέμενεν, ἀλλὰ τὸ μέτωπόν της ἦτο ὠχρότερον καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ της μᾶλλον σκυθρωποί. Ἐβλεπεν ἀδιακόπως αὐξανομένην τὴν μαύρην σκιάν ἥτις βραδέως ἠπλοῦτο ἐπὶ τοῦ κυανοῦ ὀρίζοντος τῆς ζωῆς της. (ἀκολουθεῖ)

Ο ΨΥΧΟΓΥΙΟΣ ΤΟΥ ΚΑΡΑΙΣΚΑΚΗ

Α'.

— Στάσου κοπέλλα μου, ποῦ πᾶς τὴν νύχτα 'στὸ σκοτάδι; Πῶς, δὲν σὲ φοβίζ' ἡ ἐρημιὰ; τ' ἀγρίμια δὲ φοβάσαι; Τὰ Ντερβενάκια εἰν' ἐδῶ ὅπου εἰν' ἡιομάτα Τούρκους ἀπ' τὸ σπαθὶ τοῦ Γέρου τοῦ Μωρεῖα καὶ τοῦ Τουρκοφάγου. Βγαίνουν ἐξωτικά ἐδῶ· τὸ αἷμά τους μουγκρίζει. Γιατὶ οἱ ἄπιστοι δὲν λυώνουνε καὶ ἡ ψυχὴς των ἀνάπαισι δὲν βρίσκουν.

— Τί λὲς γερο-πατέρα μου, θηρεῖς πῶς οἱ δύστυχοι φοβοῦνται τὴ ζωὴ τους; Καλλιώτερα τοὺς δύστυχους τὸ χῶμα νὰ σκεπάζῃ.

— Καὶ πῶς ἐσύ, κοπέλλα μου, δυστυχισμένη εἶσαι; Ἀχ! νὰ 'χα γὼ τὰ νειάτα σου νὰ 'χα τὴν ὠμορφιά σου, θὰ ἤμουν 'στὰ οὐράνια.

— Ἐ! σταυρο-πατέρα μου, μὴ θωρεῖς τὰ νειάτα μου τὰ ψεύτικα ὅπου γελοῦνε. Ἀν' κῦτταζες τὴν καρδιά μου, θὰ 'βλεπες τὸ μαροζὶ της καὶ θὰ με λυπούσουν.

— Μιᾶς με πόνο φαρμακερὸ καὶ βλέπω τὸν καὺμό σου. Γιὰ πὲς τον μου· μὴ φεθῇς, εἰμαι 80 χρόνων. Ἐπέρασα πολλὰ 'στὸν κόσμ' αὐτό, τὸν ἄπονο, τὸν ψεῦτη, καὶ ἔμπορῳ παρηγοριᾷ καὶ συμβουλὲς νὰ δώσω.

— Κάτι μοῦ λέει μέσα μου νὰ σοῦ 'πῶ τὸν πόνο μου. Ὅταν κάνεις λήν τὸ βάσκανό του ἡ καρδιά του ζαλαφρόνεται.

— Αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια, τσούπη μου, ὅταν ἐκεῖος ποῦ θὰ τ' ἀκούσῃ τὰ αἰστάνεται, μὰ ὅταν εἶνε ἀσπλαχνος περιγελάει τοὺς πόνοους τ' ἄλλου.

— Ἐχεις νοῦ καὶ φρόνησι καὶ θὰ σοῦ τὰ πῶ ὅλα.

— Ἐλα κάθισε σιμὰ σ' ἐκεῖνο τὸ λιθάρι. Τὸ φεγγαράκι βγαίνει πλαγιαστὸ καὶ κόκκινο ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ λόγγο. Καὶ ἂν ἀκούσῃς ποτὲ, πῶς τὸ πόνο σου τὸν ἔμαθε καὶ ἄλλος, ἐκεῖνο νὰ καταπιαστῇς.

Ἡ νεαρὰ χωρική ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ ὑποδαχθέντος αὐτῇ μέρους. Ἡ σελήνη πράγματι ἀνέτελλε κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐρυθρὰ, ἵνα ροδίσῃ τοὺς ὠχροὺς, πλὴν συμμέτρους καὶ χαριέντας χαρακτῆρας τοῦ συμπαθοῦς προσώπου τῆς νεανίδος. Ὁ γέρον ποιμὴν εἶχε τι τὸ σεβαστὸν ἐν τῇ ὄψει του. Ἡ ἀφελὴς, σοβαρὰ καὶ πένθιμος μορφή του ἐκ πρώτης ὀψεως ἐνέπνεεν ἐμπιστοσύνην καὶ σεβασμόν. Μακρὰ κόμη καὶ

πώγων κεκαλυμμένος ὑπὸ τῶν χιόνων 80 ἔτων ἔσταν ὡσείδες ἐρρυτιδωμένον πρόσωπον, καλονικωτάτων χαρακτήρων.

Τὸ σύμπλεγμα ἦτο ἀντάξιον χρωστήρος Ἀπελλοῦ ἢ Ραφαήλ. Ἐν τῇ ἐρημίᾳ ἐκείνῃ, ἥς τὴν ἡσυχίαν διέκοπτον μόνον οἱ μονότονοι ἤχοι τῶν κωδωνίσκων, τοῦ εἰς μακρὰν ἀπόστασιν βόσκοντος ποιμνίου τοῦ γέροντος, καὶ ἔπθ' ὅτε αἱ ὕλακαὶ τῶν φυλασσόντων αὐτὸ κυνῶν, ὁ ὑπέργηρος ποιμὴν καὶ ἡ νεκρωτάτη χωρική, καθήμενοι πλησίον ἀλλήλων, καὶ φωτίζόμενοι ἀμυδρῶς ὑπὸ τῆς ἀνατελλούσης ἐν ὥρᾳ μεσονυκτίου σελήνης, ἀπετέλουν σκηνογραφίαν ποιητικωτάτην, μαγευτικὴν.

Ὁ γέρον προσέφην εἰς τὴν νεανίδα ξύλινον κύπελλον, πλήρες ἀφρώδους γάλακτος, ὅπερ αὕτη ἐξέκένωσεν ἀπνευστί· εἶτα :

— Πές μου ἄφοβα, εἶπεν αὐτῇ, ποιά εἶσαι, καὶ τί ζητᾷς τῇ νύχτᾳ μέσ' στοὺς λόγγους, καὶ ποῖο εἶνε τὸ ντέρτι σου, ποῦ ὅλο ἀναστενάξεις.

— Μὲ λέν Γαρουφαλιά καὶ εἰμ' ἀπὸ τὴν Ἀριεκαὶ τρέχω ἑστούς λόγγους, ἑστὰ βουνά, ἑστούς κάμπους, ἑστὰ ποτάμια, γιὰ νὰ ῥῶ μιὰ καρδιά ποῦ κλεψε τὴν καρδιά μου.

— ὦ! κκορρίζικη καὶ σὺ ὡσὰν τὴν ἑδική μου τσούπα, π' ἀγάπησε καὶ χάθηκε, τὸ ἴδιο θὰ χαθῇς. ὦ, λεγε μου, ναὶ λέγε μου, μήπως ὁ νεῖος π' ἀγάπησες ἦταν κανένας ψεύτης; Μήπως.

— Μὴ τὸν ὑβρίζης, γέροντα, αὐτὸς δὲν εἶνε ψεύτης. Αὐτὸς δὲν ἄγγιζ' ἀπάνω μου, μόνον ἓνα φιλὶ μοῦ πῆρε καὶ πάει στὸ πόλεμο μαζί μὲ τὸν ἔακου-στὸ καπετάνιο του, τὸν Καραϊσκό, νὰ πολεμήσῃ γιὰ τὴν πίστι καὶ τῆς πατρίδας τὴν ἑλευτερὰ ἑστούς κάμπους τῆς Ἀθήνας.

— Καὶ πῶς, καλότυχη, τὸν γνώρισες; πῶς πιάστηκες ἑστὰ βρόχια τοῦ θειοῦ, ποῦ ἔρωτα τὸ λένε;

— Ἐστὸ πανηγῦρι τοῦ χωριοῦ, ποῦ γίνεται τῇ λαμπρῇ, ἡμουνά μὲ τὴν μάννα μου. Ἡμουνά ντυμένη τὰ γιορτινά μου, καὶ ἔλαμπα οὐλῃ. Οὐλα τὰ παλληκάρια τοῦ χωριοῦ ἀσήκικα ντυμένα, ἐχόρευαν μὲ τὰ βιολιά. Μὲ στήκωσαν νὰ σούρω τὸ χορὸ καὶ τότε ὅλοι ἐφώνησαν: «Ἡ Γαρουφαλιά εἶνε ἡ πρώτη ἑστὴν ὡμορφιά» καὶ ἐκόλλαγαν ἑστὸ βιολιτζὴ ἀσήμια μὲ τὴ χούφτα. Ἐστὸ γλέντι ἀπάνω ἓνας νεῖος τοῦ χωριοῦ, ποῦ μὲ ἔχε ζητημένα, ἦρθε ἑστὴ μέση τοῦ χοροῦ καὶ μοῦ ῥιξε καλαμάτα (*). Αὐτὸ σὰν εἰδαν οἱ ἄλλοι νεῖοι, ζηλέσαν καὶ ἀμέσως πιάσαν τ' ἄρματα. Θὰ γίνονταν ἐκεῖ ὁ χαλασμός τοῦ κόσμου, μὰ ἓνας ἀμούστακος νεῖος, ὡμορφος, δλόχρυστα ντυ-

μένος, ποῦ ἔχει δυὸ μαῦρα ἑμάτια μὲ φωτιές, δυὸ φρύδια σμιχτὰ καὶ δλόμαρχα καὶ μέση σὰν τὴν σφιγκα, μπῆκε ἑστὴ μέση, καὶ :

«— Σταθῆτε, βρὲ παιδιὰ, φωνάζει, μὴ χῦστε καίμα ἄδικα.

»— Ἐστὸ δὲν εἶσαι χωριανός μας, πῶς μπαίνειις ἑστὴ μέση, τοῦ λείει ἓνα παλληκαρι τοῦ χωριοῦ

»— Γιὰτὶ δὲν εἶμαι ἀπὸ ἑδῶ, γι' αὐτὸ ἔχω τὸ κκουράχι νὰ σῆς πῶ τὸ σωστό, γιὰτὶ δὲν θὰ θάρρῃς πῶς ἔχω ἔλλο σκοπὸ κρυφόν.

»— Μίλα λοιπὸν, ν' ἀκούσουμε τὴ γνώμη σου.

»— Γιὰτὶ νὰ χῦστε τὸ αἷμά σας ἄδικα; Γιὰτὶ νὰ θέλετε μὲ τὸ στανιὸ ἡ τσούπα νὰ διαλέξῃ ὅποιον δὲν θέλει; Ἀφῆστέ τὴν ἑλευτερὴν, νὰ κἀνῃ ὅ,τι θέλει, καὶ ὅταν θέλῃ, καὶ οἱ ἔλλοι γῦρτε τὸ κεφαλι σας στῆς Μοίρας τὸ γραμμένο.

Τὰ λόγια τοῦ νεοῦ ἀκούστηκαν καὶ οὐλα τὰ παλληκάρια ἡσυχάσαν. Μὰ ἑμένα ἡ καρδούλα μου ἔχασε τὴν ἡσυχίαν της. Ἀμὰ νύχτωσε, ἐτέλειωσε τὸ πανηγῦρι.

Οὐλῃ τῇ νύχτᾳ δὲν ἐκλείσα ἑματι. θυμούμουν τὸν ὡμορφο τὸ νεῖο, τὰ ἑμάτια του, τὰ φρύδια του, τὴν λυγερὴν του μέση, τὰ λόγια του τὰ φρόνιμα, τὰ λόγια του ποὺ ἐδειχναν πῶς εἶχε νοῦ καὶ κρίσι.

Τὴν ἄλλη ἑμέρα ῥώτησα, ποῖος νὰ ἔταν ταχα αὐτός ὁ παλληκαρῆς, καὶ μοῦ εἶπανε πῶς εἶν' ὁ Κωνσταντῆς, τοῦ Καραϊσκού τοῦ ἔακουστοῦ ὁ ψυχογυῖος.

Β.

Ἡ Γαρουφαλιά διεκόπη πρὸς στιγμὴν, ἐσπόγγισε τὰ ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν της ρέοντα ἀφθόνως δάκρυα, καὶ ἐξηκολούθησεν ἐν συγκινήσει ὡς ἐξῆς :

— Τὸ γιόμα μου π' ἡ μάννα μου νὰ πάω ἑστὴ βρυτούλα, γιὰ νὰ φέρω νερό. Ἐπῆρα τὰ σταμνάκια μου καὶ ἐπάγαينا ἀγάγια ἀπὸ τὸ μονοπάτι. Τὰ λουλούδα τῆς ἔνοιξης μοσχοβολοῦσαν ὅλα· τὸ κάθε ἓνα ποῦ ἔλεπα ἐνόμιζα πῶς ὡμοιάζε τοῦ νεοῦ τοῦ ζηλεμένου. Ἐκεῖ ποῦ πάγαينا, ἄξαφνα ἀπὸ κάτω σὲ μιὰ λουλουδάτη μυγδαλιά, βλέπω τὸ νεῖο γεμμένο, καὶ εἶχε τριγύρω του πολλὰ λουλούδια μαζεμένα. Μοῦ ἔφηνε σὰν ὄνειρο καὶ ἔκανα τὸ σταυρό μου. Θέλησα νὰ γυρίσω πίσω, μὰ κατὶ τι μὲ ἔσουρνε τὸ δρόμο μου ν' ἀκολουθήσω Ὁ νεῖος ἄκουσε τὴν πορπατησιὰ, ἐγύρισε καὶ μὲ εἶδε καὶ σηκώθηκε. Εἶχε ἑστὰ χεῖλν του χαμόγελο δροσάτο· ἦρθε σιμά μου καὶ ἔπιασε τὸ χέρι μου.

— Σ' εἶσαι, μοῦ λείει, Γαρουφαλιά, ἡ παινεμένη τσούπα; Ἀφῆσε τὸ χεράκι σου τὸ παχουλὸ νὰ πιάσω. ὦ, μὴ φοβάσαι, μοῦ εἶπε μ' ἓνα χαμόγελο παρὰξενό, μὴ φοβάσαι γιὰ τὴ τιμὴ σου, ποτὲ μὰζι μου δὲν θὰ ντροπιασθῇς. Σ' ἀγαπῶ, Γαρουφαλιά, μοῦ χεῖς πληγωμένη τὴν καρδιά.

— Σὰν μ' ἀγαπᾷς, ἑλευτέρος δὲν εἶσαι νὰ μὲ πάρῃς; Πές το ἑστὸν πατέρα μου καὶ ἂν θέλῃ ἄς μὲ δώσῃ.

— Ναί, μοῦ εἶπε μὲ τὸ παρὰξενό χαμόγελό του, μὰ τώρα δὲν ἔμπορῶ, στὸν πόλεμο θὰ πάω.

(*) Καλαμάτα λέγεται μεταξὺ τῶν μανδύλων, ἐκ τῶν κατασκευαζομένων ἐν Καλάμαις. Ἐπεκράτει δ' ἔθιμον ἐν τοῖς πλείστοις χωρίοις τῆς Πελοποννήσου, ἡ αἴτηση εἰς γάμον νὰ προβάλληται ἐπισήμως ἐν ταῖς πανηγύρεσι διὰ τοῦ ἐξῆς τρόπου: Καθ' ἣν ὥραν σύρει τὸν χορὸν ἡ αἰτουμένη, ἡ μᾶλλον ἡ αἰτῶν θεῖσα πρότερον παρὰ τῶν γονέων της, ὁ αἰτῶν ρίπτει ἐπ' αὐτῆς τὴν καλαμάταν καὶ ἂν καὶ αὕτη ἀποδέχεται τὴν αἴτησιν, λαμβάνει αὐτὴν καὶ τὴν φορεῖ, ἂν δὲ ὅχι, τὴν ἀπορρίπτει. Πιειστάκις δὲ ἐκ τοῦ ἔθιμου τούτου, ὅπερ ἄγνωστον ἂν ὁ πῶς ἐποχῆς ἐπεκράτησεν, προκαλοῦνται αἰματηραὶ συμπλοκαὶ ὑπὸ τῶν ἀντιθέλων· ἰδοὶ, ἡ οὕτω γινόμενη αἴτησις εἶνε σημεῖον πολλῆς καριεμοῦ ὑπὸ τοῦ αἰτουόντος, λέγοντος τρόπον τινά: ὅστις ἄλλος ἔχει αἰετώσει, ἄς παρουσιασθῇ, ἂν εἶνε παλληκαρῆς νὰ τὰς προβάλλῃ.

— 'Στὸν πόλεμο! Κι' ἂν σκοτωθῇς τότε ἐγὼ ἢ ἄμωρη, τί θὰ γενῶ;

— 'Α! μ' ἀγαπᾷς λοιπὸν καὶ σύ!

Τὰ πάθη τῆς καρδιᾶς δὲν κρύφτονται· κοκκίνισα καὶ ἔτρεμα ἀπὸ τὴν κορφή ὡς τὰ νύχια· δὲν μίλησα· ἐπῆρα τὰ σταμνάκια μου κι' ἐπῆγα 'στὴ βρυσούλα. Ὁ νεῖος ἦρθε κι' αὐτὸς κι' ἐπῆρ' ἀπὸ τὰ χέρια μου τὰ σταμνάκια μου καὶ τὰ γιόμωσε νερό. Ὑστερα ἐμάζεψε τὰ λούλουδα, ποῦ ἦταν ἐκεῖ κοντὰ 'ριμμένα 'στὴν μυγδαλιά ἀπὸ κάτω, μοῦ τὰ ἔδωσε καὶ μοῦ εἶπε:

— 'Ὡς ἀνὰ αὐτὰ ποῦ τὰ 'μάρανε ὁ ἥλιος, ἔτσι μοῦ 'μάρανε καὶ σύ Γαρουφαλιά τὴν καρδιά μου. Σ' ἀφίνω γειὰ καὶ αὐριο πάλι τὸ γιόμα θεὸς νὰ εἶμαι 'δῶ γιὰ νὰ σε ἰδῶ.

'Ἐφυγε 'σὰν ἀστραπή ἀπὸ μέσα ἀπ' τ' ἀμπέλια. Ἐπῆρα τὰ μααραμένα λούλουδα καὶ δίχως νὰ τὸ θέλω τὰ 'βάλα 'στὴν καρδούλα μου. Ἐσήκωσα τὰ σταμνάκια μου κι' ἐγύρισα 'στὸ σπίτι μου μὲ γλυκιὰ χαρὰ, ντροπὴ καὶ φόβο. Ὁλη τὴν 'μέρα συλλογιζόμουν τὸ νεῖο, τὴν νύχτα τὸν εἶδα 'στὸν ὕπνο μου. Μοῦ φάνηκε 'σὰν ἄγγελος· χαμογελοῦσε πάντα. Ἐσηκώθηκα πουνό, πουνό καὶ εἶχα βάσανο πικρὸ, ὡς ποῦ νὰ 'ρθῇ τὸ γιόμα, νὰ πάω ἢ νὰ μὴ πάω γιὰ νερό. Σὰν ἦρθε πιά τὸ γιόμα δὲν βάσταξα· ἐπῆρα τὰ σταμνάκια μου κι' ἐπῆγα 'στὴ βρυσούλα. 'Στὴν ἴδια θέσι ἦταν ὁ νεῖος κι' ἐκύτταζε 'στὸ δρόμο. Σὰν μὲ εἶδε ἐσηκώθηκε.

— Ἦρθε, μοῦ λέει, Γαρουφαλιά; Μ' ἀγαπᾷς λοιπὸν; ὦ! τί χαρὰ.

Δὲν μίλησα, μὰ ἡ ἀλαλιά μου, εἶπε περισσότερα.

— Ἐλα, ζηλεμένη μου κοπέλλα, ἔλα καθίσε κοντὰ μου, ἐκεῖ δὲ 'στὴ μυγδαλιά, μοῦ εἶπε καὶ ἐπιάσε τὸ χέρι μου, καὶ μ' ἔσουρε κοντὰ του, καὶ μοῦ 'λεγε λόγια γλυκὰ τῆς ἀγάπης· ὕστερα μοῦ γιόμωσε πάλι τὰ σταμνιά καὶ μοῦ εἶπε πάλι αὐριο τὸ γιόμα· ἐδῶ σε περιμένω, κι' ἔφυγε τρεχάτος. Ἐπῆρα τὸ δρόμο τοῦ σπιτιοῦ μ' ἀναγαλλιά μεγάλη· δὲν εἶχα φόβο πιά σὰν πρῖν, μὰ ἐντρεπόμουν πολὺ· ἐνόμιζα πῶς ὅλο τὸ χωρὶ τὰ εἴξουρε καὶ ἔχανα τὴν πορπατησιά μου. Νὰ μὴ τοῦ τὰ πολυλογῶ, σταυρο-πατέρα μου, τὴν ἄλλ' ἡμέρα πῆγα μὲ χαρὰ καὶ πρῖν τὸ γιόμα. Ὁ νεῖος δὲν ἦταν 'κεῖ· φεῖδα δαγκώσαν τὴν καρδιά μου κι' ἐκάθισα 'στὴν μυγδαλιά κι' ἔγυρα λυπημένη τὸ κεφάλι μου 'στὸ χέρι μου ἀπάνω. Σὲ λίγο δίχως ν' ἀκούσω πορπατησιά, νοιώθω ἄνθρωπο κοντὰ μου· φοβήθηκα καὶ δὲ 'σήκωσα τὸ κεφάλι μου νὰ ἰδῶ. Ἐκεῖνος ἦταν· ἐξάπλωσε τὸ χέρι του κι' ἐπιάσε τὰ μαλλιά μου.

— Γαρουφαλίτσα, εἶσαι 'δῶ; ὦ! τί χαρὰ γιὰ μένα!

'Ἐσήκωσα τὰ 'μμάτια μου, γιὰ τ' ἡ φωνή του ὁμοιάζε νὰ ἦταν λυπημένος. Τὸν κύτταξα 'στὸ προσωπο καὶ μ' ἐπιάσε τρομάρα· δὲν εἶδα τὸ χαμόγελο, π' ἀνθούσε πάντα, 'στὰ κερασένικ χεῖλια του.

— Τί ἔχεις, εἶπα μὲ φόβο κρύο, σὲ βλέπω λυπημένον.

— Γαρουφαλλιά μου ζηλευτή, χρυσή μου περισσότερα· σ' ἀφίνω γιὰ πάντα· ἡ Μοῖρα ἔτσι τὸ 'θελε.

— Μ' ἀφίνεῖς! καὶ γιατί; Δὲν μ' ἀγαπᾷς λοιπὸν.

— Δὲν σ' ἀγαπῶ; Ἄς μαρτυρήσῃ ὁ Θεός. Μὰ τί νὰ κάνω ποῦ ὁ καπετάνιος μου θὰ πάρ' 'στὴν Ἀθήνα νὰ πολεμήσῃ τὸν θειωμένο Κιουταχῆ.

— 'Ε· καὶ γιατί δὲν μένης σύ;

— Νὰ μείνω!... ἂ, ποτέ!

— Δὲν μ' ἀγαπᾷς λοιπὸν.

— Σοῦ τό 'πα πῶς σ' ἀγαπῶ πολὺ· γι' ἂν ἦταν νὰ δύνωμαι θὰ σ' εἶχα καὶ κλεμμένα. Μὰ ὅσο κι' ἂν θέλω δὲν μπορῶ.

— Ἀλλοῖμονον καὶ τρισαλλοῦ, θὰ μείνω ἐρημὴ ἢ δύστυχη, μὲ μόνο τὸ καῦμό σου· λυπήσου με καὶ πάρε μου κοντὰ σου 'στὸν πόλεμο. Νὰ πολεμῶ· ἔξερω γῶ, προφές τὸ Πάσχα ἔρριχνα τουφέκια 'στὸ σημάδι.

— Δὲν εἰμπορῶ, Γαρουφαλλιά, γιὰ τ' εἶνε κάτι, ποῦ δὲν κάνη νὰ 'στὸ 'πῶ. Μὰ σὰν διώξουμε τὸν Κιουταχῆ, θεὸς νὰ 'ρθομε καὶ πάλι. Πάρε αὐτὸ τὸ μαντηλάκι καὶ κρύψε το. Πρόσεξε μὴ τὸ χάσῃς, γιὰ τὸ θὰ χαθῶ κι' ἐγώ. Εἶνε μαντήλι ποῦ μουσκεύτηκε πολλὰ, φοραῖς 'στὰ δάκρυά μου.

— Ἐὰν εἶνε ἡ Μοῖρα μου αὐτὴ θὰ κάμω τὸ σταυρό μου, καὶ θὰ περικαλέσω τὸ Παντοδύναμο νὰ σε φυλάξῃ ἀπὸ τὰ βόλια τῶν ὀχτρῶν.

— Ἐνα φιλή, Γαρουφαλιά, δὲν θὰ μοῦ δώσῃς γιὰ παρηγοριά;

'Ἐγυρα τὸ κεφάλι μου, μ' ἐφίλησε 'στὰ 'μμάτια καὶ ἔφυγε 'σὰν ἀστραπή.

'Ἐμεινα μόνη μὲ μόνο σύντροφό μου τὴν μαύρη ἀπολιπισιά, καὶ ἔκλαψα πολὺ ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδιᾶς μου. Ὑστερα ἐσηκώθηκα, ἐπῆρα τὰ σταμνιά μου κι' ἐτράβηξα 'στὸ σπίτι μου. 'Στὸ δρόμο ποῦ ἐπάγαίνα, ἀπέρασα ἀπ' τὴν ἐκκλησιά κι' ἐμπῆκα νὰ κάνω τὸ σταυρό μου. Γονάτισα 'στὸ εἰκόνημα τῆς Παναγιᾶς καὶ εἶπα: «Παναγιᾶ μου, Παντοδύναμη Παρθένα, φύλαγε τὸν Κωνσταντῆ μου, καὶ φέρτα ὅλα δεξιά γρήγορα νὰ σμίξουμε». Ἐπειτὰ 'πῆγα 'στὸ σπῆτι μου μὲ ἡσυχὴ καρδιά, μ' ὀλπίδα. Ὅλαις ταῖς 'μέραις εἶχα γιὰ παρηγοριά τὸ μαντήλι καὶ τὰ ξερολούλουδα, τῆς νύχτες τὰ ὄνειράτά μου. Ἐφές τὸ βράδυ ἔπεσα γιὰ νὰ κοιμηθῶ, μὰ δὲν μπορούσα νὰ κλείσω 'μμάτι. Ἐγύριζα, στριβόμουν ἀπάνω 'στὰ στρωσιδία, ὡς ποῦ μ' ἐπῆρεν ἡ αὐγή· οἱ πετεινοὶ ἐλάλησαν κι' ἐγὼ ἀκόμα δὲν κοιμήθηκα· κάτι μοῦ 'λεγε, πῶς κακὸ τὸν Κωνσταντῆ προσμένει. Ἄξαφνα 'κεῖ ποῦ εἶχα τὰ 'μμάτια μου ἀνοιχτά, βλέπω ἕνα ὄνειρο κακὸ· ἀπὸς ἕνα ὁμορφος ἀντὺς ἐμάλωνε μαζί μὲ δύο ὄρνια, καὶ πῶς τὰ ὄρνια ἐνίκησαν τὸν ἀντὺ μόνον, καὶ πῶς τὸν ἐπνίξαν· ἀμέσως ἐκατάλαβα, πῶς ὁ Κωνσταντῆς σὲ κίνδυνο θεὸς νὰ εἶνε καὶ δίχως νὰ τὸ θέλω ἐμπήξα τῆς φωνᾶς κι' ἔπεσα ὡς ἂν νεκρή. Ἐτρεξεν ὁ πατέρας μου κι' ἡ μάνα μου καὶ μὲ πολλὰ μυρουδικὰ μοῦ δῶσαν τὴ ζωὴ μου. Ἄμ' ἀνοιξα τὰ μάτια μου, ἐγύρεψα τὸ μαντήλι μὲ τὰ ξερά τὰ λούλουδα· ἐκύτταξα 'στὸν κόρφο μου, ἐκύτταξα τριγύρω, μὰ πουθενὰ δὲν ἦταν. Σηκώθηκα μὲ μεγάλη τρομάρα κι' ἔτρεξα 'στὸ ἄλλο δῶμα. Ἐκεῖ ὁ Παναγιᾶς μου, τί εἶδα ἡ δύστυχη! Ἐνα μικρὸ γατάκι τὸ εἶχε πάρει, ὅταν λιγοθύμησα καὶ ἐπαίξε

μ' αὐτό, κι' ἀπάνω 'στό παιγνίδι, ἐκεῖ ποῦ καθὼς ἔμπαινα. τὸ ἔρριξε μέσα 'στὴ γωνιά, στῆς φλόγες τῆς φωτιᾶς. Ἐχύμηνε σὰν τὴν ὀχιά νὰ πάρω τὸ μαντήλι ἀπὸ μέσα ἀπὸ τῆς φλόγες. Κύτταξε τὰ χέρια μου, πῶς τὰ 'χω κατακαυμένα, μὰ δὲ μπόρεσα, παρὰ μονάχα αὐτὴ τὴ ἀκρούλα νὰ γλυτώσω. Ἀμέσως ἐκατάλαβα πῶς τ' ὄνειρο ποῦ εἶδα μὲ 'μάτια ἀνοιχτά, καὶ τὸ μαντήλι ποῦ ἐκάηκε, ἐσήμαιναν πῶς ὁ Κωνσταντῆς ἢ πέθανε ἢ πεθαίνει, καὶ εἶπα: τί κάθουμαι ἐγὼ ἐδῶ, δὲν πάω 'στὴν Ἀθήνα, κι' ἂν ζῇ νὰ μὴ τὸν χωρισθῶ ποτέ; ἂν πέθανε νὰ κλάψω, κ' εἰς τὸ μνημῆμά του ἕνα σταυρὸ νὰ βάλω, κ' ὕστερα νὰ πάω 'στό γυαλὸ νὰ δέσω πέτρα 'στό λαιμό μου, καὶ πέσω νὰ πνιγῶ.

Γι' αὐτὸ μὲ βλέπεις, γέροντα, τὴν νύχτα 'στό σκοτάδι, μονάχη μου νὰ πορπατῶ Πηγαίνω 'στὴν Ἀθήνα, γιὰ νὰ ἰδῶ τὸν Κωνσταντῆ πεθαμένο ἢ ζωντανό.

(ἀκολουθεῖ)

N. A. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟΝ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ ΔΑΝΙΗΛ (1821)

(Συνέχεια καὶ τέλος)

Τώρα πλεον ἄς ἐλθῶμεν στὴν πρώτην διελίαν μήπως ἀληθμονήσωμεν τὴν πρώτην συντυχίαν. Ἐμβόηκαμεν οἱ πρώτιστοι, ὅλοι σι.ηρωμένοι, ἄρχοντες καὶ ἀρχιερεῖς, ὡς κα.αδικασμένοι. Ἀλλοῖμονον τί γίνηκεν ἐκεῖ·ο τὸ ἐσπέρας, ἕως νὰ ξενοκτιήσωμεν, νὰ ἰδοῦμεν φῶς ἡμέρας. Φῶς; ἄχ ποῦ νὰ τὸ βρῶμεν; ἕνα παραθυράκι, καὶ 'κεῖνο μᾶς τὸ ἐκλείσαν μ' ἕνα παληοκουτάκι. Ἀπέρασεν ὅμως ἡ νύξ· μὰ πῶς; ἐγὼ ἤξούρω· 'στό πόδι ὡς κατὰδικος, ὕπνον καὶ ποῦ νὰ εὔρω; καὶ πῶς νὰ κοιμηθῶ ἐγὼ, ὁμοίως κ' ἰοῖ ἄλλοι; ποῦ ἄρηνεν ἡ ἄλυσος νὰ γύρωμεν κεφάλι; Δευτέρα ἐξημέρωσε, νὰ μ' εἶχε ξεμερώση, καὶ ὁ Ἀλῆς ὁ φύλακας, ἐδῶ νὰ μ' εἶχε σῶση. Ἐμθαίνει ἀγριώτατα, στὰς πένες τῆς ἡμέρας, «Κάλλ» λέγει τῶν ἀνθρώπων μας, τῆς φύσεως τὸ τέρας. ἀνθρώπους βλέπεις δεκοκτῶ ὅλους ἀλυσωμένους, τοὺς ἐδικούς μας τοὺς πτωχοὺς, σιδηροδεδεμένους. Τζικάρ, τοὺς λέγει ὁ Ἀλῆς, ἐλᾶτε νὰ σᾶς βγάλω, σ' ἄλλον ὁνδᾶ πλατύτερον γ'ὼ θέλω νὰ σᾶς βάλω. Ἀνάθεμα ποῦ σ' ἔφερεν, Ἀλῆ γιὰ τὴν κακὴν μας, καὶ σὲ καὶ τὸν αὐθέντην σου τυχὴν τὴν ἐδικὴν μας, τοὺς εὐγαλεν ὁ ἄπιστος τοὺς πῆσαν διλοφόροι καὶ τοὺς κατεθανάτωσαν, λύκοι οἱ αἰμοδόροι μέσα καὶ τὸ κοπέλι μο', ἦτον ὁ Δημητράκης. Ἕνα παιδὶ καλλώτατον, καὶ ἕνας σουλιωτάκης, Ἀχ! τί καρδιά μᾶς ἔλεινε; ποῦ νοῦς εἰς τὸ κεφάλι; ποῦ ὅλοι ἐνεκρῶθημεν, μικροὶ τε καὶ μεγάλοι! Τί θέλεις τώρα νὰ σὲ πῶ, νὰ πῶ γιὰ τὸ γιγάντι; εἰμένα τ' ποί μῆπενεν ἕνα στεῖν χανδάκι. Στὰ κούτζουρα ποῦ βάνουσε ἡ μὲ μερὰ κι' ἡ ἄλλη, τὰ πῶδια τοὺς εἰ ἄρχοντες μικροὶ τε καὶ μεγάλοι. Ἐκεῖ μέσα πλακώθηκα σὰν ψάρι φλομωμένο 'τοὺς ἄλλους ἐφαινούμενα, ποντίκι λαθωμένο.

Ρωτᾶς καὶ γιὰ τοὺς ἄλλουνοὺς, καὶ καίνοι κοντὰ σὲ μένα, σὰν λαθωμένοι ποντίκοι, ἔτρεχαν στὰ χαμένα, Ἐπάνω του; εὐρέθηκαὶ σχισμένα τὰ σανίδια πόσα νερὰ τοὺς ἔχυναν! ἀφῆνω τὰ σαρίδια. Πό-ε τοὺς ἔδλεπες ὕγρου, πότε κορινθιασμένους, καθὼς τὸ γλόνι κι' ἡ βροχὴ κάμνει τοὺς ἐξωσμένους, Πεῖνα καὶ δίψα τί νὰ πῶ; πῶς νὰ τὴν περιγράψω: γιὰ μὲ μὲ πονκίτζα κρείθην μούρχοτανε νὰ κλάψω. Ἕνα ψωμάκι κρείθην σὲ δεκοκτῶ ἀνθρώπους, νὰ μο ρασθῇ στὰ δεκοκτῶ, δίκαια ζυγισμένον. Πάρε σὺ τὴν πονκίτζαν σου, καὶ γὼ τὴν ἰδ κήν μου, καὶ καλῶς σὺ τὴν τύχην σου, καὶ γὼ τὴν ἐδικὴν μου, πάρε τὸ ποτηράκι σου, νᾶνε γιὰ μερδικόν σου καὶ γέμισέ το μὲ ἑνὴν φορὰ, αὐτόναι τὸ νερόν σου σκόρδον ἢ εὐδα ἐδίδες, ἔσωνες τὴν ψυχὴν σου, τὸσον καλὸν μᾶς ἔκαμεν καὶ νᾶχω τὴν εὐχὴν σου. Μὰ ποῖς νὰ ἐλθῇ πρὸς ἡμᾶς, ποῖς νὰ μᾶς ἐρωτήσῃ; ποῖς νὰ κυττάξῃ φυλακὴν, ποῖς νὰ μᾶς ἐρωτήσῃ; Οἱ φύλακες ἐστέκοντο μὲ ἄγριον μὲ βλέμμα, δλονυκτῆς ἐκάθοντο μὲ ἄγρυπνον τὸ πνεῦμα. Ταῦτα ὅμως ἐγίνοντο, ὅλα εἰς τὴν ἀρχὴν μας, π' ἀκόμα δὲν τὴν γέμισαν καλὰ τὴν φυλακὴν μας, ἴσπερον ὅμως πᾶρχησαν νὰ φέρουν ὅλο ἕνα τούρκους ρωμαίους ἐν ταύτῳ, κοντὰ σὲ σὲ καὶ μένα, Τότε νὰ δῆς τί γίνεται, τότε νὰ δῆς ταῖς ψείραις τότε νὰ καλοστοχασθῇ ταῖς ἐδικαῖς σου μείραις. Σὰν ἄμμον θέλεις νὰ ταῖς πῶ, μεγάλας σὰν κριθάρι, ἡμᾶς ἀφοῦ περιλάβαν πῆγαν καὶ τὸν πορτάρι, στραβὸς ὁ ἦτον ἔδλεπεν, ἐτζάκις ὁλοένα, ὅλους λευκοὺς τοὺς ἔδλεπε, γερμάτον τὸν καθένα Ἐγὼ μ' ἄλυσμόνασα νὰ πῶ καὶ ἕνα ἄλλο ὅπου παραβαλλόμενον, κρίνεται περὶ μὲγάλο. Ἐκεῖ μέσα μᾶς ἔφεραν καὶ ἄλλους λαθωμένους σκλάβους ρωμαίους καὶ πιαστοὺς, μαχαιροβαρμένους. Αὐτὸ τὰ ὑπερέβαινεν ὅλα τὰ βάσανά μας δ' οἱ γιγάρδες ἔτρεχαν, μπροστὰ στὰ μάτια μας. Τί βρῶμα, σὲ παρακαλῶ, πέμε τὸν στὸν θεόν σου, ἂν ἔξω διεπέραγε στὸν τόπον τὸν δικόν σου; Θεὲ καὶ πῶς βαστούσαμεν ἐκεῖνος τὰς ἡμέρας τόσσα κακὰ νὰ βλέπωμεν, πρῶτ' καὶ τὸ ἐσπέρας! Ἐκείνους τοὺς φοβερισμοὺς, ἐκείνους τοὺς κινδύνους, τρόμους τοῦ καθημερινοῦ θανάτου, τοὺς πανδαίους.

Ἐλ.— Καὶ πῶς δὲν ἐταχθήκατε, γιὰ πέμε, καλογέροι;

Δ.— Ὅχι αὐτὸ ἐτάξαμεν, ἀλλὰ καὶ πρωτογέροι. Πλὴν τώρα τὸ ξεχάσαμεν, ἐπτάσαμεν τὰ ἔγνη τὰ πρῶτα καὶ κυττάζομεν παράδες ποῖς μᾶς δείχνει. Ἐγὼ τὸ λέγω ἀνοικτὰ, δοῦμαι μαθημένος, ἀμαρτημάτων πέλαγος παντοιοφορτωμένος, Ἀλλ' ἔθεν δὲν ἐγ' νῆκεν κακὸν τὸ ἐδικόν μας αὐτὸ ὅπου ἐπάθαμεν, ἀλλ' ἐξ ἀμαρτιῶν μας. Καὶ τὰ δεινὰ ποῦ πάθαμεν, ὅλα τὰ παρομοιάζω μὲ τὴν πληγὴν τοῦ Φαραῶ, καλῶς τὰ ταυρίζω. Ὅτι καὶ 'κεῖνον καὶ ἡμᾶς διὰ τὴν ἀμαρτίαν θεὸς μᾶς ἐτιμώρησε διὰ τὴν ἀπεικίαν, Ἐπεςαν μὲ τὴν λοιμικὴν, ἄς ἐλθῶ εἰς τὸν δρόμον, οἱ ἐδικοί μας ἀνθρώποι μὲ φόβον καὶ μὲ τρόμον. Κουφάθηκα, στραβώθηκα, ἄλλοι παραλαλοῦσιν ἄλλοι ἀναστενάζουσιν, ἄλλοι θρηνολογοῦσιν. Τί θέλεις τώρα νὰ σοῦ πῶ; ὅσα μὲν ἀρτιούχαλι, πλεον δὲν ὑπεφέραμεν, δὲν εἶχαμεν κεφάλι, ἡ σκότω μας τῷ γράφομεν, ἡ βγάλε μας ἐδῶθεν, ἡ τοὺς ἀρρώστους χώρισε, τί πάσχομεν παντόθεν. Κ' ἦτον ἡ ὥρα ἀνοικτὴ, ὡς λέγει καὶ ὁ μῦθος, καὶ ἤκουσεν ὁ δυσεβής, μὲλλον ὁπαῦτον λίθος. Καὶ οὕτως ἀπεράσισεν, ἡμεῖς νὰ ἀναδῶμεν στοῦ πῆμπαση ἕναν ἱντᾶ, καὶ νὰ συρταρισθῶμεν. Ἰδε καὶ ὁ Ἀχμέτης μου τὴν ἐδικὴν μου γούνα τὴν ἡσάπσε σὰν ἀητὸς τὴν κότα στὴν κουρούνα, καὶ μ' ἄρπασε τὸν δυστυχὴ μ' ἕνα κοντογυνάκι, αὐτὸ νὰ ἔχω πάπλωμα νὰ τῶχω αἱ γιγάντι. Ἐγίνεν ἡ ἀπόφασις, ἐπάνω ν' ἀναβῶμεν.